

۱۴۴۱۷۴۴

ایلام میانه

کنکاش بر نشانه های شکوفایی و علل گمنامی تمدن پیشرفته

گردآوری و تالیف:

محمد تقی نیکبای - امیرحسین ممتازی

انتشارات پشتیبان

تهران - پاییز ۱۳۶۵

شابک	۱۲۵۰۰۰ ریال 2-60-8415-600-978 :
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۵۱۲۹۳ :
عنوان و نام پدیدآور	ایلام میانه:
مشخصات نشر	کنکاشی بر نشانه‌های شکوفایی و علل گمنامی تمدنی پیشرفته/ گردآوری و تألیف محمدنقی گرمه‌ای، امیرحسین ممتازی؛ ویراستار علمی فریده محمدرضایی، تهران: انتشارات پشتیبان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۱۶ ص.: مصور.
موضوع	عیلامیان -- تمدن
موضوع	Elamites -- Civilization
موضوع	عیلامیان -- تاریخ
موضوع	Elamites -- History
موضوع	ایران -- تاریخ -- عیلامیان، ۲۳۲۵ - ۶۲۵ ق. م
موضوع	Iran -- History -- Elamites, 2225 - 655 B. C.
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۱۲۲
رده بندی کنگره	DSR ۱۸۴/۹ ۱۳۹۵
سرشماره	گرمه‌ای، محمدنقی، ۱۳۴۷ -
شماره رده	ممتازی، امیرحسین، ۱۳۵۸ -
وضعیت فهرست نویسی	فیا

نام کتاب: ایلام میانه

کنکاشی بر نشانه‌های شکوفایی و علل گمنامی تمدنی پیشرفته
گردآوری و تألیف: محمدنقی گرمه‌ای - امیرحسین ممتازی

ویراستار علمی: فریده محمدرضایی

ویراستار ادبی: آزاده هاشمی

نوبت چاپ: اول - پاییز ۳۹۵

ناشر: انتشارات پشتیبان

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۵۰۰۰ ریال

تلفن تماس: ۶۴۲۳ - ۸۶۰۳ - ۰۲۱ تلفکس: ۶۴۲۸ - ۸۶۰۳ - ۰۲۱

سامانه پیام کوتاه: ۱۳۹۳ ۱۰۰۰

صندوق پست الکترونیک: Pub.Poshtiban@chmail.ir

تارنمای انتشارات پشتیبان: www.PoshtibanPress.ir

■ فروش اینترنتی (سراسر کشور): ویرترین انتشارات پشتیبان در

تارنمای خانه کتاب: www.ketab.ir

فهرست مطالب

۵.....	مقدمه
۷.....	پیشینه پژوهش
۹.....	جغرافیا
۱۰.....	نام گذاری و وجه تسمیه
۱۱.....	ایلام از ابتدا تا شکل گیری حکومت
۱۲.....	تایفه بندی تاریخ ایلام
۱۳.....	ایلام شکا حکومت ایلامیان
۱۵.....	شرحی بر تمارها، میان رودان در زمان ایلامیان
۱۸.....	ایلام در کتب مقدس
۱۹.....	الفبا و شمارش
۲۰.....	قانون گذاری و تدوین آن
۲۱.....	نحوه حکومت در ایلام
۲۲.....	جمعیت شناسی و نژاد
۲۳.....	حیات اجتماعی و زندگی روزمره در ایلام
۲۴.....	معماری
۲۵.....	معماری چغازنبیل
۳۰.....	زبان و خط
۳۲.....	دین، اعتقادات و باورها
۳۵.....	وضعیت آموزشی
۳۶.....	ضرب سکه
۳۶.....	پیکر تراشی

۳۷	 حجاری
۳۷	 سفالگری
۳۸	 فلزکاری
۳۹	 باغ سازی
۴۰	 آرامگاه و قبور
۴۱	 در سازی
۴۲	 موسیقی
۴۳	 هنرهای دیگر
۴۳	 سقوط تمدن ایلام
۴۴	 تحلیلی بر تمدن ایلام، تأثیر هنر و تمدن آنان بر پارسیان و میان رودان
۱۱۵	 منابع

مقدمه

در این پژوهش برآنیم تا یکی از بزرگ‌ترین تمدن‌های ایران زمین را مرور کنیم؛ ایلام نامی است که می‌توان گفت سده گذشته از آن خبر چندانی نداشته و به کمک تورات و نیز کاوش‌های باستان‌شناسی، از خاک سر برآورده و تا اندازه‌ای در آذهان مردم ایران زمین جای خوش کرده است. گرچه ایلام را یکی از سه رأس مثلث تمدن در دنیای باستان می‌دانیم، اما کمتر مطلبی درباره آن گفته شده است؛ گواه این سخن تالیف بعضی نویسندگان در نگارش تاریخ ایران باستان است که تنها صفحاتی چند از کتاب خود را به این مهم اختصاص داده و یا بکلی از آن گذر کرده‌اند. هر چند تاکنون با کاوش‌های انجام شده درباره این تمدن به اطلاعاتی دست پیدا کرده‌ایم، اما از جایگاه آن در میان دیگر حکومت‌های ایران باستان کمتر گفته شده است؛ شاید یکی از دلایل گمنامی این حکومت، استفاده از خط ایلام قدیم باشد که تاکنون رمز گشایی نشده و تنها حدس‌هایی در مورد نشانه‌های آن زده شده است. این امر مشکلات کار را بیشتر نموده، گمانه زنی را افزایش داده و در نتیجه مورخ و دلس‌نظره را در رسیدن به اطلاعات درست بیش از پیش سردرگم می‌سازد. حس کنجکاوی ندارند، این کتاب نسبت به این موضوع سبب شد تا خود در مورد دستاوردهای پیرمیان، است به گردآوری زنده و خاطر نشان سازند که حکومت‌های دیگر نیز از این دست‌وردها در زمینه شکوفایی تمدن خویش بهره برده‌اند. در مورد تمدن ایلام هرچه به سمت عقب‌تر گام می‌گذاریم و از ایلام جدید دور می‌شویم، افق‌های دیدمان رو به تاریکی می‌گردد و پژوهشگر را از ادامه راه منصرف می‌سازد. ما برای شناخت یک موضوع عادت کردیم از ابتدا آن را مورد مطالعه و بحث قرار داده و همگام با تغییرات و اتفاق‌ها، با این ماجرا پیش رویم تا بدین صورت به شناخت کلی از موضوع دست پیدا کنیم. اما به خاطر می‌رسد برای روشن شدن این مبحث، بایستی برنامه‌ای ویژه تعریف کرد و بررسی معکوس را پیمود، یعنی کار خود را از انتها و سقوط این تمدن شروع کنیم و همزمان با اشیای کشف شده از کاوش‌ها، حدسیات و فرضیه‌های ممکن را به همراه اطلاعات پیشین کسب شده درباره این تمدن، به نتیجه‌هایی سودمند برسانیم. بدین گونه قادر خواهیم بود تا به ابتدای کار که همان اختراع خط و آغاز تاریخ است نزدیک شویم. در چند دهه گذشته درباره تمدن ایلامیان کاوش‌هایی چند انجام گردید و بیشتر اشیای ارزشمند آن اکنون در موزه‌های مشهور دنیا و انبارهای آن یا در عتیقه فروشی‌ها و در خانه‌های مردم وجود دارد. پس از وقوع جنگ تحمیلی، باستان‌شناسی به خاطر شرایط خاص آن زمان کمتر مورد توجه قرار گرفت و اکنون نیز

تنها با گوشه چشمی به آن نگریسته می‌شود. گیرشمن از باستان شناسان مشهور که خود در پرستشگاه چغازنبیل کار کرده است، منطقه ایزده و به روایتی خوزستان را موزه باز ایران معرفی می‌کند و این خود گویای امر مهمی است! سخن آخر اینکه اگر قرار باشد نقاط تاریک تاریخ ایران در آینده برایمان روشن‌تر گردد، انجام این کار با تربیت افراد با پشتکار و علاقه مند به این مباحث به همراه اجرای کاوش‌ها و کارهای عملی و کمک گرفتن از رشته‌های علمی دیگر سرعت خواهد بخشید. امیدواریم که با نگرش تحلیلی به رشته‌هایی همچون تاریخ و دور شدن از حالت توصیفی بتوانیم گامی بزرگ و ارزشمند در این راستا برداریم.

این اثر که می‌توان آن را نمونه‌ای از یک گردآوری دانست، بیشتر به موضوع ایلام میانه از نظر انسان‌شناسی تا سقوط این حکومت پرداخته است. جغرافیا، عوامل فرهنگی، سیاسی، قانون و حکومت داری، زبان و خط، نژاد، باورها، معماری و سایر مظاهر هنری این تمدن مورد کنکاش قرار گرفته و در پایان نمونه‌هایی از مظاهر هنری پیشرفته آن آورده شده است. شایان ذکر است از جمله حکومت‌هایی که این نشانه‌ها را مورد اقتباس قرار داده است، هخامنشیان هستند. همچنین گمانه‌هایی بیان شده است که می‌توان آنها را از عوامل گمنامی این تمدن دانست، اما درستی آنها در حاله‌ای از ابهام قرار دارد. شایان ذکر است قسمت پایانی کتاب به عکس‌های مرتبط با تمدن ایلام اختصاص دارد و امیدواریم خواننده از آن سودمند شود.